

6. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні». URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1259949>

7. Про Заяву Верховної Ради України з нагоди 77-ї річниці перемоги над нацизмом та про неприпустимість присвоєння Російською Федерацією перемоги над нацизмом : Постанова Верховної Ради України 3 травня 2022 року № 2235-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-20#Text>

**Наталія СТЕЦЮК**

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії права,

конституційного та приватного права

Львівського державного університету внутрішніх справ

## **МІСЦЕ ТА РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ СУВЕРЕНІТЕТУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

1. Гібридна війна РФ проти України, початком якої стала у 2014 році незаконна анексія РФ Криму та окупація нею окремих районів Донецької та Луганської областей, через вісім років перейшла у фазу відкритої російської інтервенції з усіма наслідками військової агресії як такої. Реакцією на такі зміни стало запровадження в Україні воєнного стану [1]. Однак, вчинені російськими військовослужбовцями на тимчасово окупованих ними територіях України (Буча, Ірпінь, Маріуполь, Бородянка, Гостомель) масові вбивства мирного населення, катування та звалтування людей, примусове переміщення українських дітей на територію держави-агресора, а також планомірне знищення зернохосвищ, електричних, газотранспортних та залізничних систем, інших об'єктів критичної інфраструктури свідчать про те, що такі дії РФ направлені на геноцид Українського народу[2]. Все це разом породило нову політико-правову реальність, за якої конституційний припис ч.1 ст.17 Основного Закону держави («захист суверенітету і територіальної цілісності України забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу»[3]) набуває особливого значення. Адже, від цього часу громадяни України, територіальні громади, громадські організації, органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані захищати суверенітет та територіальну цілісність України. Натомість, Збройні Сили України, вищі органи державної влади, правоохоронні та інші органи правопорядку в силу своїх конституційно-правових повноважень зобов'язані також неухильно працювати над зміцненням національної безпеки України.

2. Особлива відповідальність за свою діяльність в умовах реальних загроз суверенітету України, її територіальній цілісності та національній безпеці настала для Конституційного Суду України. Адже, на момент початку гібридної війни саме він був «єдиним органом конституційної юрисдикції» (ч.1 ст.147 Конституції України в

редакції від 28.06.1996 р. [4]), безпосереднім завданням якого залишалося «гарантування верховенства Конституцій України як Основного Закону держави» на всій її території (ст.2 Закону України «Про Конституційний Суд України» 1996 року[5]). Ці нормативно-правові приписи разом із положеннями ч.3 ст.2 Конституції України, за яким «територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою», ч.2 ст.6 Конституції України про те, що «органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України»), ч.1 ст.17 Конституції України за яким «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу») та ч.2 ст.147 Конституції України відповідно до якої «Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України» в редакції тексту Основного Закону держави від 28.06.1996 р.) - поклали на Конституційний Суд України безпосередні зобов'язання як по захисту суверенітету та територіальної цілісності України, так і по забезпеченню її національної безпеки. Очевидно, що останнє могло здійснюватися «лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» (ч.2 ст.19 Конституції України). Крім того, надзвичайно важливим є те, що у своїх процесуальних діях із власної ініціативи, Конституційний Суд України був і залишається надалі максимально обмежений приписами Основного Закону держави, викладеними, зокрема, у статтях 150 та 151 Конституції України[3].

3. В науковій літературі не безпідставно стверджується, що в часовому вимірі діяльність Конституційного Суду України по «гарантуванню верховенства Конституцій України як Основного Закону держави на всій її території» найбільш складною та відповідальною виявилася саме в перші місяці розв'язаної РФ гібридної війни проти України[6]. Адже, саме тоді Україна опинилася в ситуації фактичної відсутності «північного» інституту глави держави як такого, оскільки 22 лютого 2014 року Президент України В. Янукович «у неконституційний спосіб самоусунувся від здійснення конституційних повноважень» та став «таким, що не виконує свої обов'язки»[7], а обраний на дострокових президентських виборах П. Порошенко приступив до виконання обов'язків Президента України тільки 8 червня 2014 року[8]. Натомість, виконуючий весь цей час обов'язки Президента України Голова Верховної Ради України не міг здійснювати низку безпосередніх повноважень глави держави через встановлені конституційні обмеження [3].

Про те, саме в цей період Конституційним Судом України в надзвичайно стислі строки було ухвалено декілька знакових рішень, безпосередньо пов'язаних із питаннями захисту суверенітету України та забезпеченням її національної безпеки. Мова йде про справу за конституційними поданнями виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим "Про проведення загальнокримського референдуму" (справа про проведення місцевого референдуму в Автономній Республіці Крим), справу за конституційним поданням виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради

Автономної Республіки Крим "Про Декларацію про незалежність Автономної Республіки Крим і міста Севастополя" та справу за конституційним поданням 101 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положень частин першої, п'ятої статті 103 Конституції України у системному зв'язку з пунктом 16 розділу ХУ "Перехідні положення" Конституції України (справа про строк, на який обирається Президент України) [9]).

4. В умовах запровадженого в Україні воєнного стану надзвичайно важливим є забезпечення безперервності діяльності Конституційного Суду України, а також максимальна активізація його діяльності по захисту суверенітету та територіальної цілісності України, зміцнення її національної безпеки. Адже, Конституційний Суд України, не дивлячись на низку поспішних та не до кінця продуманих конституційних змін 2016 року (щодо правосуддя), за своєю правовою природою та функціональним призначенням й надалі залишається єдиним органом конституційної юрисдикції та головним елементом національної системи правової охорони конституції [10, с.193]. Саме Конституційний Суд України покликаний стояти як на сторожі захисту прав та свобод людини, так і гарантування непохитності конституційних принципів поділу влади, народовладдя, парламентаризму та незалежності судової влади. У зв'язку з цим «співпраця» Конституційного Суду України з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, іншими суб'єктами звернення до Конституційного Суду України повинна бути надзвичайно активною, а регламентні (процесуальні) норми самих конституційних проваджень повинні бути переведені в режим максимально «скорочених» строків.

#### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" Закон України. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-IX#Text>
2. Про Заяву Верховної Ради України "Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні". Постанова Верховної Ради України № 2188-IX від 14 квітня 2022 р. - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text>.
3. Конституція України.- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/#Text>
4. Конституція України / Верховна Рада України: Офіц. вид. - К.: Парламентське вид-во, 1996. 104 с.
5. Про Конституційний Суд України. Закон України // Відомості Верховної Ради України, 1996, N 49, ст.272.
6. Стецюк П. Діяльність Конституційного Суду України в умовах загрози територіальній цілісності та національній безпеці (за матеріалами 2014 року) // Український часопис конституційного права. 2021. № 4. С.38-52.
7. Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України. Постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради, 2014, № 11, ст.15.
8. Про проведення урочистого засідання Верховної Ради України, присвяченого складенню присяги Українському народові новообраним Президентом

України. Постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради, 2014, № 27, ст. 929.

9. Рішення Конституційного Суду України. 2014 рік. - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. - <https://ccu.gov.ua/docs/9>.

10. Україна: 30 років на європейському шляху / Ю.Якименко [та ін.]; Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. К.: Заповіт, 2021. 392 с.

**Володимир БРЕЗДЕНЬ**

кандидат юридичних наук,  
викладач кафедри права

Львівського національного університету  
ветеринарної медицини і біотехнологій ім. Г.З. Гжицького

**Олена ЧОРНОБАЙ**

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії права та конституціоналізму  
Національного університету "Львівська політехніка"

## **ВІТЧИЗНЯНА ПРАВОВА АРГУМЕНТАЦІЯ**

Сучасні вчені вважають аргументацію однією з наймолодших галузей наукового знання. З середини ХХ століття і по сьогоднішній день вона стрімко розвивається, набуваючи якісно новий вигляд, значно змінюючи свій стиль, поповнюючи арсенал методів, розвиваючи різні зв'язки з рядом суміжних наук. Визначено етапи зародження правової аргументації та її основні прийоми.

В Україні, незважаючи на весь період державної незалежності, триває процес формування нації. Події останніх двох років посилити інтерес до цього явища як в теоретичному, так і в політико-прикладному аспектах. Роботи представників політичних і соціологічних наук, чий імена пов'язані з методологічним поворотом у вивченні націй і націоналізму, роблять помітний вплив на зміст дискусій в історичному професійному середовищі. Незважаючи на позитивні зрушення в цій галузі в російській історичній науці, традиційні проблеми зберігаються. Сучасні дослідники неодноразово відзначали у своїх наукових публікаціях, етноцентричність є однією з головних рис українського національного канону. Саме «українська» нація довгий час залишалася головним об'єктом дослідження. Інші, як правило, якщо і не повністю ігнорувалися, то були представлені мінімально, в якості історичного фону.

Сьогодні в більшості розвинених країн, як відомо, існує змагальність судів, що породжує потребу учасникам судового процесу аргументувати та інших суспільних відносин відстоювати свою позицію. Це суттєво впливає на формування так званої правової аргументації. Однією з найважливіших передумов її виникнення стала зміна ролі судді в суспільстві. Так, в епоху Просвітництва судді відводилася роль виконавця законів. До двадцятого століття суддя повинен був сам розробити конкретне правило, обґрунтовуючи власне тлумачення загального правила як найбільш відповідного правила в цій справі. Це було пов'язано з тим, що законодавець